

LIETUVOS GALVIJŲ VEISLIŲ GENETINĖS ĮVAIROVĖS TYRIMAS

Jolanta Malevičiūtė, Lina Baltrenaitė, Ilona Miceikienė

Laboratory of Animal Genetics, Lithuanian Veterinary Academy, Tilžės 18, 3022-Kaunas, Lithuania,

Tel./Fax.: +370 37 36 36 64, E-mail: jolanta@lva.lt

Santrauka. Dėl intensyvios ekonominės plėtros žemės ūkyje, 1989-1995 metais Lenkijoje auginamų galvijų skaičius sumažėjo 30%, Lietuvoje, Latvijoje bei Estijoje - apie 50%, o šiose šalyse laikomų vietinių galvijų veislės atsudurė ties išnykimo riba.

Ilgą laiką, tarptautinės veisimo programos buvo orientuotos į intensyvių galvijų produktyvumo didinimą, o šis procesas, savo ruožtu, lėmė ekonominę konkurenciją tarp komercinių ir vietinių galvijų veislių. Kelių, aukšto produktyvumo, universalių veislių naudojimas galvijų pieno, mėsos bei kitų produktyvumo savybių gerinimui, tiek Europoje, tiek ir visame pasaulyje lėmė ties išnykimo riba esančių veislių skaičiaus padidėjimą. Yra žinoma, kad vietinės, tipiškos tam tikram geografiniam regionui arba šaliai galvijų veislės, yra geriau prisitaikę prie esamų gamtinių bei aplinkos sąlygų, veisimo būdų bei auginimo tipo, šėrimo sąlygų bei paties pašaro, pasižymi aukštu atsparumu tai vietovei būdingų ligų atžvilgiu. Vietinės galvijų veislės yra svarbios ne tik ekonominiu, bet ir istoriniu požiūriu, kadangi kiekviena veislė turi savo unikalų kelią evoliucijos eigoje.

Pastaraisiais metais daug dėmesio yra skiriama gyvūnijos genetinės įvairovės išsaugojimui. N-EURO-CAD projekto tikslas yra ištirti šiaurės Europos šalių galvijų genetinę įvairovę ir nustatyti genetinius atstumus bei ryšius tarp atskirų veislių genetinių žymeklių pagalba. 1999 metais šis projektas buvo išplėstas, įterpiant į jį Baltijos šalių – Lietuvos, Latvijos ir Estijos bei Lenkijos galvijų veisles. Iš viso į projektą yra įtrauktos 35 galvijų vietinės bei komercinės (pagerintos) veislės iš Suomijos, Norvegijos, Švedijos, Danijos, Islandijos, Lenkijos, Latvijos, Estijos ir Lietuvos. Pagal galvijų duomenų bazės (CadBase) rekomendacijas (http://www.ri.bbcrs.ac.uk/cdiv_www/inform.htm), genetinės įvairovės tyrimui buvo pasirinkta 20 skirtingų genetinių žymeklių-mikrosatelitų. Dalis tiriamų gyvulių jau yra ištirta kraujo grupių, kraujo plazmos baltymų bei pieno baltymų polimorfizmo atžvilgiu. Fenotipiniai požymiai, tokie kaip spalva, raguotumas bei atskiri, specifiniai kiekvienai iš tiriamų veislių, požymiai yra sukaupti duomenų bazėje (<http://www.neurocad.lva.lt>). Tyrimų tikslas yra ištirti keturių Lietuvoje veisiamų galvijų veislių: Lietuvos juodmargių, Lietuvos žaliųjų, Lietuvos šėmųjų bei Lietuvos baltnugarių genetinę įvairovę 20 genetinių žymeklių pagalba. Remiantis daugelyje šalių atliktais tokio pobūdžio tyrimų rezultatais, galima teigti, kad, tyrimų rezultatai suteiks daugiau informacijos apie veislių kilmę, kitimą evoliucijos eigoje, tarpusavio ryšius bei giminingumą, genetinę įvairovę bei atstumus tarp šiaurės Europos, Pabaltijo šalių bei Lenkijos galvijų veislių.

Raktažodžiai: vietiniai galvijai, genetinė įvairovė, išsaugojimas.